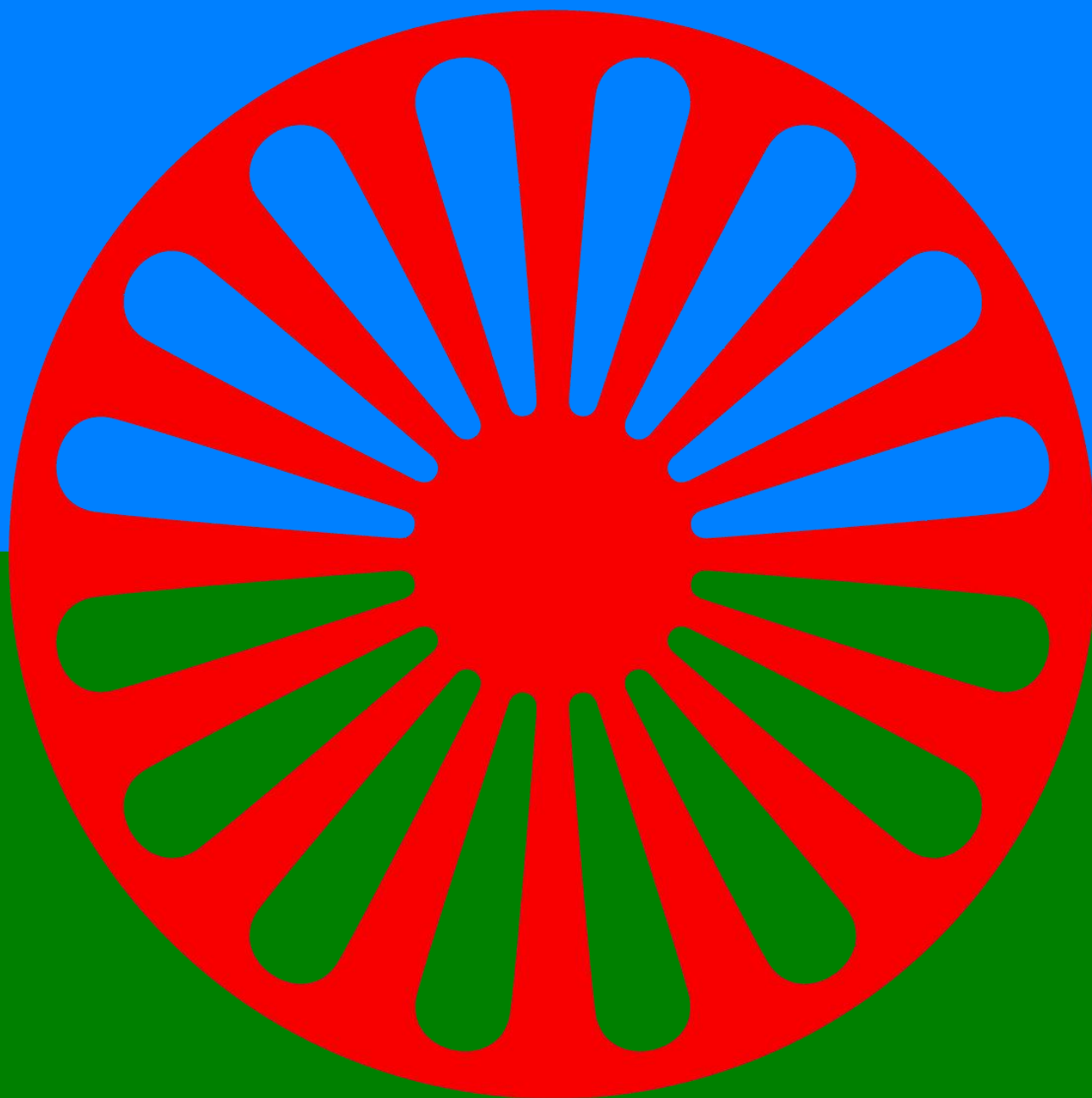

ROMANIKULTTUURI
- ELÄMÄÄ JA TAPOJA

Tämä on esite kaikille peruspalvelujen ammattilaisille. Esitteessä käsitellään erilaisia romanityhteisön ja pääväestön välisiä eroja, jotka on hyvä ottaa huomioon käytännön työssä.

Tietoja esitteeseen on poimittu Erikoissuunnittelija Malla Laitin* luennosta 12.5.2011 Kotkassa. Lisäksi esitteessä on käytetty sähköisiä lähteitä, joista on luettelo tekstin lopussa.

*Malla Laiti

Erikoissuunnittelija

Etelä-Suomen aluehallintovirasto

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualue

Alueellinen romaniasian neuvottelukunta

Perheen ja suvun tärkeä merkitys

Romanikulttuuriin kuuluu kiinteä ryhmäidentiteetti, oman ryhmän hyväksyntä ja arvostus on tärkeää. Romanien perhekäsitys ei rajoitu ydinperheeseen vaan koko suku on yhtä perhettä. Perheessä on selkeä roolijako ja alle kouluikäisen lasten kasvatusta on pääosin naisten vastuulla. Lasten tullessa murrosikänsä isä osallistuu enemmän lasten kasvatukseen.

Keskeisenä asiana vanhempien kunnioitus ja häveliäisyys

Romanikulttuurissa vanhempia ihmisiä kunnioitetaan. Vanhoiksi ihmisiksi luokitellaan edelliset sukupolvet, omat vanhemmat ja heitä edeltävään sukupolveen kuuluvat. Kunnioitus näkyy esimerkiksi teittelemällä vanhempia ihmisiä.

Häveliäisyys liittyy moniin arkipäivän asioihin niin puheessa kuin käytöksessäänkin. Se liittyy kiinteästi vanhempien ihmisten kunnioittamiseen. Keskusteluissa on paljon aihealueita joita sitovat häveliäisyystavat ja joista ei eri sukupolvien välillä keskustella. Näitä on muun muassa seksuaalisuus, parisuhteet, seurustelu, raskaus ja synnytys. Romaninuoren tulisikin saada tietoa näistä asioista koulussa, koska kotoa vanhemmiltaan hän ei tietoa saa.

Omakielí Romanikielí

Romanikieli on kansainvälinen kieli, siinä on kahdeksan eri murretta ja siihen on tullut eri maissa vaikutteita kunkin maan valtakielestä. Aikaisemmin kieli siirtyi puhuttuna kielenä sukupolvelta toiselle mutta nykyisin se siirtyy myös kirjoitettuna kielenä esimerkiksi lehtinä ja oppimateriaalina. Romaniperheiden kotona puhuttu kieli on yleensä sekokieltä, romanikielen ja valtakielen sekoitusta.

Ajankäyttö

"Eilinen on mennyt, huomista emme tiedä, eläkäämme siis tätä päivää." Aikakäsitteiden erilaisuus ja suhtautuminen koulunkäynnin tarpeettomuuteen ovat yksi syy epäsäännöllisyyteen ja poissaoloihin päivähoitosta tai koulusta. Myös romaneiden yhteisöllisyyden luoma asioiden tärkeysjärjestys saattaa aiheuttaa tilanteita, joissa on tärkeämpää mennä auttamaan ja tukemaan hädässä olevaa sukulaista kuin huolehtia lapsen säännöllisestä päiväkodissa olosta tai koulunkäynnistä.

Romanikulttuuri on monella tapaa muuttumassa. Nykyään suurin osa romaneista arvostaa koulunkäyntiä ja haluaa tukea siinä lastaan. Kuitenkin osa perheistä elää edelleen vain "tätä päivää". Heille kasaantuu monenlaiset ongelmat, jotka täytyy kohdat tästä lähtökohdasta käsin, ei niinkään romanikulttuurista johtuen.

Puhtaus

Romanikulttuurissa puhtaus on tärkeä asia, romaniperheiden kodit ovat siistejä. Kulttuurissa ajatellaan, että lattia on aina likainen ja jos lattialle putoaa jotakin se heitetään aina pois. Pöytä on puhdas ja se mikä on pöydällä on puhdas. Lasten ja aikuisten vaatteet pestään erikseen ja käsiä pestään valtaväestöä useammin.

Pukeutuminen

Romanien identiteetti muodostuu pukeutumisen kautta. Lapset pukeutuvat tavalliseen tapaan siisteihin vaatteisiin ja nuoruusiässä romaninuori saa valita pukeutuuko hän romanivaatteisiin vai valtaväestön mukaan. Pukeutumisen sääntöihin kuuluu mm, se, että romaninainen ei pukeudu pitkiin housuihin ja käsivarret peitetään.

Uskonto

Romaneiden peruselämäntapaan kuuluu uskonnollisuus. Suomessa romanit tunnustavat yleensä luterilaista uskontoa. He kuuluvat joko valtion kirkkoon tai vapaiden suuntien seurakuntiin, kuten helluntainherätykseen tai vapaakirkkoon.

Väistämisvelvollisuus

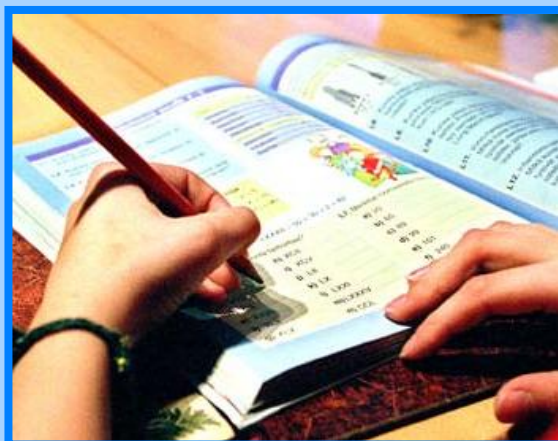
Väistämisvelvollisuus liittyy romanien sukujen välisiin ristiriitatilanteisiin, jotka ovat saattaneet johtaa eriasteisiin väkivallan tekoihin. Esimerkiksi kahden toisilleen sopimattoman suvun edustajaa ei asu samalla paikkakunnalla eikä lasta laiteta samaan päiväkotiin tai kouluun väistettävään sukuun kuuluvien lasten kanssa. Kaikenlaista kanssakäymistä vältetään sukujen kesken. Rikollisuus ei sinänsä kuulu romanikulttuuriin.

Romanilapsi koulussa

Esikoulun tai koulun alkaessa monet uudet asiat ja tilanteet lisäävät lapsen onnistumisen ja selviämisen paineita, joita hän saattaa purkaa käyttäytymällä häiritsevästi eikä uuden oppimisesta tule mitään. Romanilapsille kasvaa kaksoidentiteetti, omassa perheissään he ovat todella hyväksytyjä ja rakastettuja ja sitten kun he aloittavat koulun he tulevat ehkä ensimmäistä kertaa erilaiseen todellisuuteen, eivätkä voi ymmärtää erilaisia toimintatapoja.

Romanilapsen aloittaessa koulunkäynnin on hyvä keskustella vanhempien kanssa, miten he haluavat romanikulttuurin huomioitavan oman lapsensa kohdalla. Romanivanhemmat haluavat yleensä lastensa noudattavan samoja kaikkia lapsia koskevia sääntöjä ja lähtökohtaisesti pitäisi aina ensisijaisesti katsoa asiakkaan, oppilaan, vanhempien asiaa eikä kulttuuria mutta kuitenkin kulttuuri huomioiden.

Vaikka romanien elinolosuhteet ovat muuttuneet, vanha kasvatustapa on säilynyt. Lapset viettävät paljon aikaa aikuisten seurassa, millä on monenlaisia vaikutuksia. Kasvatukseen eivät ole kuuluneet lasten kanssa askartelu ja piirtely. Sen vuoksi lapsilla on vaikeuksia hienomotoriikassa: käden taidoissa sekä silmän ja käden yhteistyössä.

Lukuperinne on romanikulttuurissa uutta, koska luku- ja kirjoitustaito on yleistynyt vasta viimeisten 50 vuoden aikana, jolloin romanit asettuivat asumaan paikoilleen ja heille mahdollistui käydä koulua.

Monissa kodeissa puhutaan sekaisin suomen- ja romanikieltä ja siten suomenkielen sanavarasto saattaa olla lapsella ikätovereita heikompi. Romanilapsi ei välttämättä täysin ymmärrä kieltä, ja kielellisistä eroista johtuvat ongelmat saatetaan luokitella joksikin muuksi häiriöksi.

Romanivanhempien omat negatiiviset kokemukset kouluajalta vaikuttavat lapsen koulunkäyntiin ja heillä on huoli kuinka lapsi sulautuu päiväestön kulttuuriin. Vanhemmista saattaa tuntua, ettei lasten välisiin kiistoihin tai lapsen liikkumiseen päivähoiton tai koulun alueella kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Asiasta on hyvä keskustella vanhempien kanssa ja kertoa heille toimenpiteistä, joilla varmistetaan lapsen turvallisuus koulussa tai päiväkodissa. Esikoulun ja koulun käyntiä helpottaa huomattavasti se, jos vanhemmille pystytään takaamaan se, ettei lasta kiusata koulussa.

Ylikorostunut huolenpito saattaa näkyä siinä jos lapsi on väsynyt eikä häntä hennota herättää ajoissa. Henkilökunnan tulee selittää, mistä kaikesta lapsi jää paitsi, kun hän tulee myöhässä tai on paljon poissa.

Romanivanhemmat ovat kiinnostuneet lapsen hyvinvoinnista ja kokevat yhteydenotot myönteisinä. Tuloksellisen yhteistyön aikaansaamiseksi on hyvä ottaa yhteyttä puhelimitse tai henkilökohtaisesti. Lapsiin liittyvistä kouluasioista voi keskustella kummankin vanhemman kanssa vaikka nainen on enemmän yhteydessä henkilökuntaan.

Neuvolan rooli

Päiväkodin ja koulun lisäksi neuvolalla on tärkeä merkitys vanhempien ja lasten tukemisessa. Neuvolassa pystytään antamaan vanhemmille ohjeita kuinka huomioidaan lapsen tarpeet ja lapsen kehitystä tukeva toiminta. Lapselle kotona tarjottu virikkeellinen ja kehitystä tukeva toiminta antaa lapselle valmiuksia tulevaan koulun käyntiin ja lapsi on silloin samalla kehitystasolla kuin muut lapset. Tällä on merkitystä myös lapsen sosiaalisiin suhteisiin ja mahdollisesti vähentää kiusaamista.

Lapsiasiainvaltuutetun suositukset toimenpiteiksi:

- lasten, nuorten ja perheiden palveluissa tulisi lisätä romanitaustaisia työntekijöitä
- kaikkien lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten koulutuksessa tulee lisätä tietoa Suomen romanivähemmistöstä, heidän historiastaan, kulttuuristaan ja romanilasten erityistarpeista.
- valtaväestön tietoa romanikulttuurista tulee lisätä ja ennakkoluuloja vähentää
- vapaa-aikana ja harrastuksissa tarvitaan romanilasten ja -nuorten oman etnisen identiteetin vahvistamista sekä mahdollistaa osallistua yhteiseen toimintaan valtaväestön lasten ja nuorten kanssa.
- eri elämänaloilla tulee vahvistaa romanikielen asemaa, näkyvyyttä ja arkikäyttöä.
- romanilasten ja -nuorten mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja tulla kuulluksi tulee lisätä
- kuntien ja valtion tulee lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmien laadinnassa selvittää myös romanilasten ja -nuorten tarpeita ja näkökulmia.

Lähteet

Valtioneuvoston periaatepäätös romanipolitiikan linjauksiksi:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-14641.pdf

Enemmän samanlaisia kuin erilaisia:

http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=600950&name=DLFE-10117.pdf

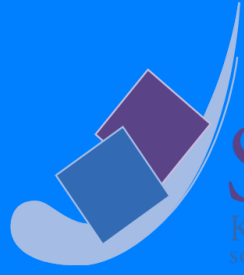
Oletko tutustunut romani kulttuuriin?:

http://www2.luovi.fi/ovet_auki/documents/opettajille.pdf ja

Ovet auki projektin nettisivut: http://www2.luovi.fi/ovet_auki/index.html

KEHIKKO

Kaakkois-Suomen lasten ja nuorten hyvinvoinnin kehittämisverkosto

SOCOM
KAAKKOIS-SUOMEN
SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUS OY

